

az eseményvezetés lelki szálai szét-lazulnak vagy megreszketnek.

A könyv szellemének lendülete emlekedtet a sirályok szárnyalására: vízek sötét mélysége fölött úsznak, de szárnyaikon a magasságok színei ragyognak.

Brisils Frigies.

Két orosz elbeszélés. Az orosz elbeszélők különleges helyet foglalnak el az európai ember irodalmi tudatában. Velük szemben nyomban hajlandó a rendes kritikai szempontok elejtésére, az esztétikai megítélést elégtelennek érzi, misztikus ködbe foglalja műveiket, amiket áhitattal kell olvasni és amikből titokzatos új vallások kinyilatkoztatása szól. A legérdekesebb, hogy ez a felfogás a józan franciáktól indult ki, akik ilyen rejtelmes árnyékolással próbálták teljessé tenni az oroszokról szerzett töredékes ismereteiket és félfogalmaikat. A németek mítoszgyúró lelkének természetesen kapóra jött mindez a titokzatoság és nekik végleg sikerült a köztudatba vinni az apostolok regényirodalmát. Ma az orosz lélek babonás tisztelete fojtogatóbb, mint valaha és egyik jellemző tünete a modern ember világ-nézeti gyengeségének. Mikor jön majd el az a kritikus, aki például Dosztojevszkijben nem sötét rejtélyeket, szemmel föl nem mérhető mélységeket, lélekbénító bölcséletet fog felkutatni, hanem méltó jelentőségében tünteti fel a heroikus küzdelmet, amit a legsivárabb pozitívizmus korában szinte egymagában folytatott az uralkodó eszmékkel szemben. Az akkori német exportcikk, a tudományos materializmus, a nagy ellenség; vele szemben nemzeti ellenhatásra van szükség Dosztojevszkij szemében. Másrészt ugyanennek a kritikusnak komolyan számba kell majd vennie és nem könnyedén elútni azt a tényt, hogy Sue és a romantikus Balzac voltak legkedvesebb olvasmányai. Sokat értet ez meg a Dosztojevszkij szándékaiból. El kell olvasni egyik levelét, melyben a Bűn és bűnhődés tartalmát beszéli el, megfigyelni a Karamazov-gyilkosság bonyolítását — s akkor ezek az intenciók még világosabbá válnak. A Dosztojevszkij-legenda a mai kor gyermeke előtt olyan nélkülözhetetlenek látszik, mint egykor más idők embereinek a Werther-hangulat: ugyan ki kételkedik ma abban, hogy a kijózanodás abból üdvös volt?

Turgenyevnek életkörülményei foly-

tán sikerült elkerülnie az általános képbe való besoroztatást és ime, munkái a prófétaság presztízse nélkül is remekművekként hatottak. Különösen novellái megkapók, amelyek közül kettő (Faust—Első szerelem. Ford.: Munkácsy Mihály) jelent most meg magyarul, sajnos, nagyon gyöngye fordításban. De még így a tökéletlenségeken keresztül is érezhető az eredetinek finom hangulatai, csodálatos stílusváltozatai és ellenállhatatlanul érvényesül a történetek és emberi sorsok szomorúsága.

h. g.

Ütközben. (Gondolattöredékek.) Irta: **Bárányi Gerő.** Bárányi Gerő, a finomtollú és meglegeklő filozófus, ki csak nemrégiben keltett őszinte tetszést a bölcselkedés körébe eső nagyobb tanulmánykötetével, most egy művészi külsőjű füzetben azokat a gondolattöredékeit bocsátja közre, melyeket nagyobb európai utazásai váltottak ki belőle. E gondolattöredékekről maga a szerző ad legjellemzőbb képet, mikor azokat «a lélek önmagával folytatott társalgásának» óhajtja tekinteni. Az ember mindig ütközben van, maga az utazás az életet még hatványozottabb módon az ismeretlen felé tartó utazásnak tünteti fel, mondja az író. Bárányi Gerő az életúton mindig a filozófus szemével fürkészkörül. Lényének legbensőbb tartalma a bölcselkedő hajlam, amely utazásai alatt is nyomon kíséri. Járt a szépséges Itáliában, megállott a Forum Romanum fájoán szép márványcsonkjai között, a virágok városában, Firenzében álmódozva bolyongott a művészet káprázatos erdejében, olvasgatta az olasz temetők ciprusainak árnyékában fehérlő márványemlékek feliratait, állott Taorminában, a hegy-csúcson és belenezett a tenger misztikus, örök kétségébe a világ egyik legszebb pontjáról, elkáprázó szeme belekémlelt Párizs lihegő életkaoszába, London gigászi forgatagába és gondolatokkal terhes, lecsüggedő fejével ábrándozott el Schopenhauer sírjánál... A tájak, a sürgő-forgó élet, a márvánnyal ékesített halál bőségesen termelték benne a lelki élményeket. A benyomások rengetegében új és új fényben vilant föl benne a világ legnagyobb világossága: a tudat. Ez a tudat pedig nem lehetett más, mint lelkének lényege: a filozófiai tudat. A gondolattöredékekkel, amelyek a súlyos bölcselkedés tömbjéről szakadtak le, tovább követte azt az ösvényt, mely a leg-